

Vastuullisella liiketoiminnalla kohti kestäväää kehitystä

JOUTSENVIRTA, MARIA, MINNA HALME, MIKKO JALAS & JUKKA MÄKINEN (2011; toim.). *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. 390 s. Gaudeamus, Helsinki.

Maailmanlaajuiset talouskriisit, kasvavat ympäristö-ongelmat ja sosiaalisten epäkohtien lisääntyminen ovat nostaneet vastuullisen liiketoiminnan ajankohtaiseksi aiheeksi talous- ja yhteiskuntatieteissä.

Vastuullisesta liiketoiminnasta käytetään myös termejä ”yritysvastuu” ja ”yrityksen yhteiskuntavastuu”. Aihepiiriin laaja-alaisesti paneutuvan teoksen 32 kirjoittajaa ovat talous- ja yhteiskuntatieteilijöitä, joista suurin osa työskentelee Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun vastuullisen liiketoiminnan tutkimusryhmässä. Teos on suunnattu yksityisen ja julkisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoille. Se sopii myös opiskelijoille ja tutkijoille.

Teos koostuu johdannon lisäksi 17 artikkelista, jotka on jaoteltu teemojen mukaisesti viiteen osioon. Ensimmäisessä osiossa esitellään, miten yritys voi menestyä vastuullisen liiketoiminnan avulla. Heli Nissilän ja Raimo Lovion mukaan ilmastomuutoksen hillitsemisen tavoite on vähitellen muuttanut yritysten asenteita ilmastoystävällisempään suuntaan. Muuttaneet asenteet ovat avanneet yrityksille uusia markkinoita, mutta samalla yritysten vanhaan teknologiaan liittyvä osaaminen, investointien pääomavaltaisuus sekä poliittisten päätösten lyhytjänteisyys ovat hidastaneet ilmastomyönteistä kehitystä. Minna Halme tarkastelee artikkelissaan

BOP-liiketoimintaa (*Base of the Pyramid*), eli köyhille suunnattujen taloudellisesti kannattavien palveluiden ja tuotteiden kehittämistä. Lisäksi ensimmäisessä osiossa käsitellään vastuullisen liiketoiminnan yritystaloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia sekä eettistä yritysjohtamista.

Toisessa osiossa pohditaan vastuullisen liiketoiminnan poliittista ulottuvuutta. Eeva Simola ja Matti Ylönen tarkastelevat veronkierron tapoja ja verojen maksun yhteyttä yritysvastuuseen. Jukka Mäkinen pohtii yrityskansalaisuuden käsitteen avulla, millaisia yhteiskuntakäsityksiä on yritysvastuukeskustelun taustalla. Nykyisin kansainvälisessä taloudessa toimivien yritysten odotetaan kantavan entistä enemmän vastuuta ihmisten poliittisten ja sosioekonomisten oikeuksien toteutumisesta. Ville-Pekka Sorsa kuvaa puolestaan yritysten yhteis-

kuntavastuun sisällön muotoutumista yrityksen itsensä määrittelemien vastuukysymysten ja sidosryhmien vaatimusten perusteella. Toisessa osiossa käsitellään myös yrityksen ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta ilmastopolitiikan muotoutumisessa.

Kolmannessa osiossa käsitellään yritysten ja kansalaisyhteiskunnan välistä vuorovaikutusta. Terhi-Anna Wilska toteaa artikkelissaan, että kuluttajien rooli vastuullisena toimijana on ristiriitainen. Vaikka kuluttajien kiinnostus tuotteiden eettisyyttä ja ympäristöystävällisyyttä kohtaan on lisääntynyt, kulutus kasvaa samanaikaisesti uusien vastuullisuutta korostavien tuotteiden tullessa markkinoille. Lisäksi vain osalla maailman väestöstä on varaa valita, millaisia

tuotteita he käyttävät. Mikko Jalas ja Eeva Heiskanen pohtivat kansalaisten roolia kestävien ja vastuullisten tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä. Kuluttajat voivat parantaa tuotteiden käyttäjäystävällisyyttä ja kertoa, miten tuotteita voitaisiin muokata heidän toimintaympäristönsä paremmin sopiviksi. Osion loppuksi Maria Joutsenvirta ja Arno Kourula toteavat, että kansalaisliikkeet ja -järjestöt kritisoivat ja boikotoivat yritysten toimintaa, mutta tekevät myös yritysten kanssa yhteistyötä saavuttaakseen tavoitteensa.

Yritysten vastuuviestintää käsittelevässä neljännessä osiossa osoitetaan mainiosti, miten haasteellista vastuullinen liiketoiminta on yrityksille. Yrityksen pitää pystyä tiedottamaan toimintansa taustoista tarpeeksi selkeästi ja yksinkertaisesti, mutta samalla niiden on vältettävä itsestäänselvyksien kertomista. Vastuuviestinnän tulisi palvella myös yrityksen sidosryhmiä, joilla on usein ristiriitaisia odotuksia ja vaatimuksia yrityksiä kohtaan.

Viidennessä osiossa käsitellään rahan valtaa vastuullisessa liiketoiminnassa. Mika Kuisma ja Armi Temmes ruotivat vastuullista sijoitustoimintaa. Maailmanlaajuisen liiketoiminnan kasvun ja kilpailun myötä voiton tavoittelu on noussut entistä olennaisemmaksi tekijäksi yritysten päätöksenteossa. Samalla sijoittajat, omistajat ja rahoittajat ovat muodostuneet tärkeiksi yritysten vastuullisuutta edistäviksi sidosryhmiksi. Anni Heikkilä ja Panu Kalmi käsittelevät puolestaan mikroluottojen merkitystä köyhyiden vähentämisessä.

Teoksessa on myös artikkeleiden aihepiireihin kantaa ottavia lyhyitä ”kainolajuttuja”. Nämä kirjoitukset käsittelevät muun muassa yhteiskunnallisia yrityksiä, kestäväää ruuantuotantoa, yritysjohtajien jättipalkkoita sekä yritysten ja kansalaisjärjestöjen välistä yhteistyötä. Teos painottaa taloudellisen näkökulman lisäksi vastuullisen liiketoiminnan yhteiskunnallisia ja poliittisia ulottuvuuksia. Lisäksi teoksessa muistutetaan, että yrityksen etu ei välttämättä hyödytä yhteiskuntaa.

Huolimatta suuresta kirjoittajajoukosta teoksen toimitajat ovat pystyneet pitämään teoksessa yhtenäisen linjan. Kirjoittajat nostavat esille monia kestäväään kehitykseen ja kansainvälisen kaupan oikeudenmukaisuuteen liittyviä teemoja. Monialaisuus korostuu teoksen epilogissa, joka käsittelee niin sanottua *degrowth*-liikettä. Liike suhtautuu kriittisesti vallitsevaan ajattelutapaan jatkuvan talouskasvun välttämättömyydestä. Sen kannattajien mukaan talouskasvun tavoittelun aiheuttamia ympäristö- ja hyvinvointivaikutuksia ei oteta nykyisin riittävästi huomioon.

Teoksessa mainitaan, että vastuullisen liiketoiminnan yhteiskunnallisia vaikutuksia on tutkittu selvästi vähemmän kuin taloudellisia vaikutuksia. Mielestäni tätä vajetta paikkaamaan kaivattaisiin maantieteilijän osaamista. Lisäksi maantieteilijät voisivat tuoda vastuulliseen liiketoiminnan tutkimukseen alueellisen näkökulman.

KATI MATILAINEN
Maantieteen laitos,
Oulun yliopisto